

Újra sínen az európai gazdaság?

Europe – Back on track. A Centre for European Policy Studies Ideas Lab konferenciája, Brüsszel, 2018. február 22–23.

A Centre for European Policy Studies (CEPS) idén már ötödik alkalommal rendezte meg éves Ideas Lab konferenciáját, amelyen az Európai Unió szakpolitikai előtt álló legfontosabb kihívásokra adandó válaszokat vitatták meg vezető szakemberek és magas rangú döntéshozók részvételével.¹ A konferencia címe jól érzékeltette azt az optimizmust, amely a makrogazdasági folyamatok alapján azt sugallja, hogy az európai gazdaság túljutott a globális pénzügyi és gazdasági válság okozta megrázkódtatások időszakán, és „újra sínen van” – persze számos fennálló problémát felvetve.

A konferencia nyitó és záró plenáris ülései között egymással párhuzamosan 13 szakpolitikai szekcióban zajlott a vita az egyes területek előtt álló kihívásokra adandó stratégiai válaszokról. A szekciókban folyó vitát mindig három-négy, az adott témával foglalkozó elismert szakértő gondolatai alapozták meg. Ez a tájékoztató a plenáris üléseken és a gazdasági szekció ülésein elhangzott gondolatokról számol be.

A nyitó plenáris ülésen *Jean-Claude Juncker*, az Európai Bizottság elnöke tartott előadást, és válaszolt a résztvevők kérdéseire. Kifejtette, hogy az általa 2014 őszén megfogalmazott célkitűzések 80 százalékát teljesítette a Bizottság. Hangsúlyozta, hogy az európai gazdaság túljutott a válságon, már fél évtizede növekedés jellemzi, a foglalkoztatottság az elmúlt évtizedben mért legmagasabb szintet érte el, és kilencmillió munkahely jött létre a jelenlegi Bizottság mandátuma alatt. Juncker kiemelte, hogy az EU a tisztességes kereskedelem fő szószólója a világon. Véleménye szerint együtt, egységben kell a tagállamoknak fellépniük egy még erősebb, integráltabb és megreformált unióban.²

¹ Az Ideas Lab keretében az egyes szakpolitikák elismert kutatói és gyakorlati megvalósításában részt vevő, magas rangú kormányzati és európai bizottsági tisztviselők gondolatébresztő előadásai után aktív vita alakul ki, amelynek következtetései hatással lehetnek az adott szakterület jövőjének formálására. A beszámoló szerzője a 2014. évi első Ideas Lab konferenciától kezdve meghívást kap a rendezvényre, s az ott elhangzott gondolatokról évről évre tudományos tájékoztatók formájában ad összefoglalást a Közgazdasági Szemle hasábjain. A CEPS Ideas Lab konferenciáival kapcsolatos információk a <https://www.ceps.eu/content/ceps-ideas-lab> és a <https://www.ceps.eu/CEPSlab18> címen érhetők el.

² Az integráció helyzetéről és a követendő célokról szólnan részletesen lásd Jean-Claude Juncker 2017. szeptemberi évvértékelő beszédét: „Az Unió helyzete 2017”. Brüsszel, 2017. szeptember 13. (https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_hu).

A Bizottság elnöke az unió megreformálását a tagállami vezetők új, igen intenzív menetrend szerint sorra kerülő, informális csúcstalálkozó-sorozata keretében kívánja megalapozni. Ez az új forma a *Leaders' Agenda*, amelynek keretében a tervek szerint 19 találkozót hívnak össze az elkövetkezendő évben.³ Ezek egyike éppen a Juncker konferencia-előadását követő napon zajlott a 2020 utáni többéves pénzügyi keretben (*Multiannual Financial Framework, MFF*) támogatandó prioritások meghatározása ügyében. A Bizottság elnöke ennek kapcsán felhívta a figyelmet arra, hogy ha ambiciózus céljaink vannak, akkor ezekhez ambiciózus közös költségvetést kellene elfogadni. A 2020 utáni közös költségvetésről szóló tárgyalások logikai sorrendje a következő: először a tagállamoknak arra a kérdésre kell válaszolniuk, hogy milyen uniót akarnak, melyek a prioritások, majd ennek tükrében milyen összegekről tudunk megállapodni. Juncker kissé cinikusan megjegyezte, hogy a költségvetésről szóló megállapodáshoz egyhangúságra van szükség a Tanácsban, de jelenleg a tagállamok között konszenzus csak a nettó pozíciók megvédésének céljában érhető tetten. Hangsúlyozta, hogy nemcsak a kiadásokat, hanem az Európai Unió által nyújtott többletértéket (európai hozzáadott értéket) is látniuk kellene a tagállamoknak.

Juncker láthatóan nem bízik abban, hogy a rendelkezésre álló forrásokat hajlandók növelni a tagállamok, legfeljebb a britek távozása miatt kieső bevételeket érintő mértékben. A 2020 utáni költségvetésben a brexit miatt bekövetkező forráscsökkenéssel számolva és a támogatandó új prioritásokat is figyelembe véve (erre példaként a határok biztonságának garantálását hozta fel) komoly nehézségeket okoz a források előteremtése. Így a jövőbeli tárgyalások általa felvázolt elvi kiindulópontja csak az lehet, hogy a két hagyományos kiadási tétel (melyek a költségvetés több mint 70 százalékát adják) 15–20 százalékos csökkentésére kerül sor, mert ha ez nem történne meg, akkor a többi szakpolitikára fordított kiadásokat kellene 40–45 százalékkal csökkenteni. A közös költségvetésen keresztül biztosított, vissza nem térítendő támogatási formák mellett kiemelte a pénzügyi eszközök alkalmazásának fontos szerepét, amire jó például szolgál az általa kezdeményezett Európai Stratégiai Beruházási Alap (*European Fund for Strategic Investments, EFSI*), amely 15–17-szeres áttétellel (multiplikátorhatással) tudja kifejteni hatásait.

Kérdésekre válaszolva Juncker megerősítette azt a meggyőződését, hogy nem híve a többsebességes Európának. Véleménye szerint továbbra is mindenben együtt döntsön a brexit után megmaradó 27 tagállam. Ez nem ellentétes azzal, hogy lehet mélyíteni az együttműködést – de mindenkinek ott kell lennie a tárgyalóasztalnál.

³ A *Leaders' Agenda*, vagyis vezetői ütemterv olyan munkaprogram, amely az EU előtt álló kihívások megoldását és az EU politikai prioritásainak megvalósítását kívánja elősegíteni. Az ütemtervet Donald Tusk dolgozta ki, és az Európai Tanács 2017. októberi ülésén fogadták el. A fő cél, hogy a legmagasabb szinten szülessen megoldás a leginkább vitatott kérdésekre. A tervezett találkozók menetrendjét és a megtárgyalandó témakörök összefoglalását lásd: <http://www.consilium.europa.eu/media/21594/leaders-agenda.pdf>.

Digitális átalakulás és termelékenység

A gazdasági szekció első ülése – *Cinzia Alcidi*, a CEPS gazdaságpolitikai egységének vezetője elnökletével – azt a problémakört kívánta megvitatni, hogy a mérések a termelékenység növekedésének lelassulását mutatják, és ez kiváltképp aggasztónak tekinthető az előregedő népességgel és a lassan növekvő munkaerővel jellemezhető körülmények között. A digitalizáció és a robottechnika a gazdaság minden területén teret nyert, ugyanakkor a termelékenységi statisztikákban ennek hatásait nem lehet világosan látni. Vajon rosszul mérjük a termelékenységben bekövetkező előrehaladást?

Cecilia Jona-Lasinio, az olasz statisztikai intézet (Istat) ökonometriai elemző és gazdasági előrejelző részlegének vezető kutatója szerint a fejlett gazdaságokban a tudás-teremtésbe fektetnek be, s a termelékenység lelassulását mutató mérések nem megfelelően veszik figyelembe a fejlett gazdaságok sajátosságait, vagyis a nem fizikai jellegű beruházások (*intangibles*) nem megfelelő számbavétele (*mismeasurement*) lehet a termelékenység alacsony növekedését tükröző adatok fő magyarázata.

Luiz de Mello, az OECD gazdasági főosztálya szakpolitikai elemző részlegének igazgatója rámutatott arra a tényre, hogy a teljes tényezőtermelékenység (TFP) korábban jellemző, 2–2,5 százalékos évi növekedési üteme az 1970-es évek óta 1 százalékos szinten alakul. Pedig a tényezők felhalmozásából már kevésbé várható gazdasági növekedés – igazán csak a termelékenység változásának gyorsabb üteme járulhat hozzá a fejlődéshez. De Mello felhívta a figyelmet arra a jelenségre, hogy a vállalatok között egyre növekvő különbségek alakulnak ki a technológiai élvonalban működők és a lemaradók között. Emellett az üzleti dinamizmus is lelassult: kevesebb a *startup* vállalkozás. Ráadásul a kutatási eredmények azt mutatják, hogy a tőke és a munkaerő sem olyan mobil, mint amilyen néhány évtizede volt. Felmerült kérdésekre válaszolva hangsúlyozta a verseny- és innovációs politika jelentőségét a termelékenység javításában, másrészt a képzés fontosságát, amelynek eredményeként a szakmai képességek javulnak, és a munkaerő elmozdul a magasabb technológiai szektorok felé. Rámutatott arra, hogy napjainkban igazi transzformáció zajlik mind a termelés, mind a szolgáltatások terén a digitális technológia alkalmazására. Ez az átállás az ipari forradalom hőskorához hasonlítható, amikor az állati erőt felváltották a gépek.

Bart van Ark, a The Conference Board ügyvezető alelnöke és vezető közgazdásza arra a jelenségre hívta fel a figyelmet, hogy a termelékenység prociklikus. Az új digitális gazdasági technológia alkalmazása és elterjedése a vállalkozások működésében sokkal nehezebb és lassabb folyamat, mint a fogyasztók esetében. *Koen De Leus*, a BNP Paribas Fortis vezető közgazdásza felhívta a figyelmet, hogy a termékinnováció korábban vezető pozíciókat elfoglaló vállalatokat tehet tönkre. Erre jó példa az okostelefon, mely integrálja a fényképezőgépet, a videokamerát, az órát, részben a számítógépet – tehát komoly kihívást jelent ezen önálló termékeket gyártó cégek számára. A termelési innováció jelentőségét érzékeltetve rámutatott arra a pozitív tendenciára, hogy a vállalatok egyre jobban felkészültek a digitális forradalom eredményeinek alkalmazására a termelésben: egy évvel ezelőtt a belga vállalatoknak még csak 44 százaléka, ma már 72 százaléka nyilatkozott úgy, hogy felkészült.

A vitában felmerült, hogy erős az agglomerációs hatás: vagyis a városi térségek jól teljesítenek. Emiatt jobb diffúziós és relokációs politikákra lenne szükség. De Mello szerint a termékpiaci szabályozás mellett az aktív munkaerőpiaci politikáknak (képzési programok) kell fontos szerepet játszaniuk. A nyitottság: az adott régió integráltsága és összekötöttsége – nemcsak fizikai infrastruktúra terén, de vállalati hálózatokon keresztül is – meghatározó. De Leus az emberi tőke fejlesztését, az egész életen át tartó tanulás jelentőségét emelte ki. Véleménye szerint nem a száz évvel ezelőtti módszerekkel kell tanítani, hanem a digitális társadalomhoz és gazdasághoz szükséges képességeket kell elsajátítani.

Milyen eszközök segítik elő a fenntartható növekedést?

A gazdasági szekció második ülését levezető *Ingeborg Niestroy*, az International Institute for Sustainable Development kutatója hangsúlyozta, hogy a fenntartható fejlődés nemcsak az emberek életminőségének előmozdításához járulhat hozzá, hanem a gazdasági növekedést is ösztönzi. A zöld gazdaságra való áttérés számos új üzleti lehetőséget teremt, és a digitális forradalom új termékek és szolgáltatások nyújtását teszi lehetővé. Az ENSZ fenntartható fejlődéssel foglalkozó, Agenda 2030 elnevezésű keretrendszerében megfogalmazottak tükrében a környezeti, szociális és gazdasági politikák jobb integrálásával az európai gazdaság fejlődése is felgyorsulhat, miközben a társadalom életminősége is javulhat, és az egyenlőtlenségekkel szemben is eredményesebben lehetne küzdeni.

Enrico Giovanni, a római Tor Vergata Egyetem gazdaságstatisztika-professzora kifejtette, hogy a világ és benne Európa fejlődési pályája környezeti, szociális, gazdasági, valamint intézményi szempontból sem tartható fenn. A fenntartható növekedés kereteinek kialakítása nagyon összetett feladatot jelent, ráadásul az Európai Unió belüli fellépést bonyolítják a megosztott hatáskörök. Giovanni professzor az európai szemesztert jó keretnek tartaná, amelyet az Európa 2020 stratégiában lefektetett célkitűzésekhez kapcsolódóan vezettek be, azonban a válság következményeként inkább az európai gazdasági kormányzás fő keretévé vált. Hangsúlyozta, hogy az egyes szakpolitikák prioritásainak radikális megváltoztatására lenne szükség. Sürgette a fenntarthatóságot középpontba állító „fenntartható Európa 2030” stratégia megfogalmazását.

Helena Braun, Frans Timmermans bizottsági alelnök kabinetjének tagja felhívta a figyelmet az innováció adta lehetőségek jobb kiaknázására. Ennek keretében nem elég a klíma- és energiapolitika területén adódó új lehetőségeket megragadni, hanem szélesebb értelemben vett zöldgazdaság kialakítására kell törekedni, figyelembe véve a szociális vonatkozásokat is: az EU-nak megvannak az erősségei az oktatásban, az innovációban és a gazdaság terén. A Bizottság az energiaunió koncepciójával⁴

⁴ Az európai energiaunió céljait, a megvalósítási folyamat fő állomásait lásd a Tanács honlapján: <http://www.consilium.europa.eu/hu/policies/energy-union>, továbbá a folyamatot elindító, 2015. februári COM (2015) 80. számú bizottsági javaslatcsomagot (http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1bd46c90-bdd4-11e4-bbe1-01aa75ed71a1.0001.03/DOC_1&format=PDF).

és a cirkuláris gazdaság⁵ megteremtését célzó kezdeményezéseivel is a tudatos-ságot akarja erősíteni.

Az Európai Beruházási Alap (*European Investment Fund, EIF*) munkatársa, *Lazaros Panourgias* arra a kérdésre kereste a választ, hogy hogyan teremtsünk megfelelő beruházási környezetet. Kiemelte, hogy az Európai Beruházási Alap az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez kapcsolódó projekteket kívánja támogatni, és elsősorban a kis- és középvállalkozásokat kockázati tőkéhez juttatni. Az EIF a fenntartható fejlődés, fenntartható finanszírozás és fenntartható növekedés hármasszögét veszi figyelembe. A zöldenergia terén az EIF az alapok alapja lett, sikeresen mozgósít más forrásokat. Az alap a változások társadalmi hatásaira irányuló szociális innovációt is támogatja.

Gazdasági kormányzás – mire van szükség a Gazdasági és Monetáris Unió stabil működéséhez?

A gazdasági szekció harmadik ülése *Aart De Geus*, a Bertelsmann Alapítvány ügyvezető testülete elnökének vezetésével azzal foglalkozott, hogyan kellene továbbvinni az európai gazdasági kormányzás kereteinek az elmúlt évtizedben elkezdett megreformálását, arra keresve a választ, hogy az intézményi változások – például az új stabilitási és növekedési egyezmény, a még nem teljes bankunió vagy az Európai Stabilitási Mechanizmus (*European Stability Mechanism, ESM*) – elegendők-e, illetve milyen további lépésekre lenne szükség egy stabilan működő monetáris unióhoz. Érzékelhető, hogy a kívánatos reformok terén még egyáltalán nem alakult ki egyetértés a tagállamok között, ugyanakkor a Bizottság vitaanyaga a Gazdasági és Monetáris Unió (GMU) elmélyítéséről⁶ számos, a költségvetési kapacitás, a biztonsági tartalékok, avagy egy Európai Monetáris Alap felállításának témakörét érintő kérdést felvetett.

Lucrezia Reichlin, a London Business School professzora a GMU irányítási kereteinek eddigi reformlépései kapcsán megállapította, hogy azok megelőzést céloznak, azonban a válságkezelési keretek terén is szükség van előrelépésre, mert az unió egy következő válságra továbbra sincs megfelelően felkészülve. Nem elég csak külön, az euróövezetben erősíteni a stabilizációs funkciót, uniós szinten is szükség van erre. A költségvetési kereteket újra kell gondolni, mert ha nagyobb sokk érné az európai gazdaságot, annak kezelésére nincs megfelelő költségvetési tartalék. A kockázatmegosztást is erősíteni kellene. A reformok sikeres keresztülviteléhez a politikai struktúrának is erősödnie kell, a technokrata megoldások önmagukban nem elegendők.

⁵ A cirkuláris gazdaság, vagyis a teljes visszaforgatást és újrahasznosítást megcélzó, hulladék keletkezése nélkül működő gazdaság létrehozására vonatkozó bizottsági akcióterv megvalósításához kapcsolódó intézkedésekről lásd http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm. A folyamatot az Úton a körkörös gazdaság felé: „zéró hulladék” program Európa számára címen 2014 szeptemberében megjelent, COM (2014) 398 final/2. számú bizottsági közlemény indította el (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0080&from=EN>).

⁶ Lásd az Európai Bizottság COM (2017) 291. számú, 2017. május végén publikált vitaanyagát a Gazdasági és Monetáris Unió elmélyítéséről (https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-emu_hu.pdf).

Ludger Schuknecht, a német pénzügyminisztérium költségvetési, nemzetközi pénzügyi és monetáris politikai főigazgatóságának vezetője hangsúlyozta, hogy a legfontosabb általános problémát az jelenti, hogy a jóléti állam mai formájában fenntarthatatlan. Az európai pénzügyi rendszer még mindig komoly kockázatokat hordoz, ezért a bizalmat erősítő keretekre van szükség. Javaslati szerint az ESM-nek a Nemzetközi Valutaalap modellje felé kell elmozdulnia, amelynek kialakult a megfelelő módszertana. Jól definiált feltételeken alapuló támogatási mechanizmust kell kialakítani. Hangsúlyozta, hogy illúzió az a várakozás, hogy egy újabb válság esetében megint a kormányok feladata lenne a kimentés.

Pierre Moscovici, az Európai Bizottság gazdasági és pénzügyekért felelős biztosának képviselőjében kabinetjének tagja fejtette ki a Bizottság álláspontját, amely szerint előbb a kockázatcsökkentés a feladat, és azt követheti a kockázatmegosztás kereteinek kialakítása. A Bizottság képviselője felhívta a figyelmet arra, hogy a szabályok egyszerűbbé, értelmesebbé és automatikusan alkalmazhatóvá váltak. Fontosnak tartotta a piaci fegyelem erősítését, amelyhez az adósságátstrukturálás is hozzájárulhat, és azt követheti a stabilitás erősítése. A vitában rámutatott arra, hogy a válság mélypontján az átlagos költségvetési hiány elérte a GDP 6 százalékát, napjainkban viszont csak 1 százalékot tesz ki – vagyis a szabályok működnek. Nem a fenyegetés a lényeg, hanem a közösen elfogadott szabályok kialakítása és működtetése.

Hozzászólásában az eurócsoport⁷ volt holland tagja, *Jeroen Dijsselbloem* rámutatott arra, hogy nem vagyunk felkészülve egy következő válságra: az eszköztár üres. Az Európai Központi Bank teljesen magára vállalta a válságkezelést, miután a fő költségvetési politikai eszközök a tagállamok kezében vannak. A legfontosabb szakpolitikai területek, mint amilyen a társadalombiztosítás, egészségügy, nyugdíjrendszer, nemzeti kézben vannak. Ebből az a következtetés vonható le, hogy a tagállamoknak többet kell tenniük. Emellett a piac szerepe meghatározó, vagyis a tőke- és a munkaerőpiac az a terep, amely képes felszívni a sokkokat – ezért sikeres az Egyesült Államok monetáris uniója. A holland közgazdász az európai pénzügyminiszteri poszt létrehozását megfelelő hatáskörök hiányában nem támogatná. Ennél fontosabb lenne az ESM szerepének felértékelése és a bankunió befejezése.

A britek nélküli közös költségvetés – esély az új célokra?

A *Iain Begg*, a London School of Economics and Political Science professzora vezette szekció arra kereste a választ, hogy a 2020 utáni többéves pénzügyi keret segítségével milyen kihívásokat kell megoldani. A brexit kapcsán sokszor emlegetett, évi 10 milliárd euró nagyságrendű bevételkiesés az évi 150 milliárd eurós közös költségvetésből természetesen megoldandó kérdéseket vet fel, de a legfőbb kérdés mégiscsak az, hogy a rendelkezésre álló keretet hogyan lehet minél hatékonyabban az Európa előtt álló kihívásoknak megfelelő célokra fordítani a jövőben. A merev plafonok és a

⁷ Az Európai Tanács hozta létre az eurócsoportot, amelynek tagjai a nemzeti pénznemükként az eurót használó országok pénzügyminiszterei.

rugalmatlan szabályozási keretek aláássák az EU képességét, hogy megfelelően tudjon reagálni az új kihívásokra. A 2020 utáni keret kialakításáról folyó vita hivatalos elindulása előtt indokolt lenne az uniós költségvetés finanszírozásának és kiadási szerkezetének alapos újragondolása.

Nadia Calvino, az Európai Bizottság Költségvetési Főigazgatóságának főigazgatója bejelentette, hogy a 2021–2027 közötti időszakra szóló, többéves pénzügyi keretre vonatkozó bizottsági javaslatcsomagot 2018. május 2-án hozzák nyilvánosságra. Annak elvi megalapozásához kapcsolódóan hatásvizsgálatok keretében elemezték minden egyes szakpolitika kiadásainak felhasználását, és ez alapján kívánják meghatározni, hogy mit kell folytatni, illetve min kell változtatni. A február 14-én megjelent bizottsági közlemény már néhány opciót bemutat az egyes szakpolitikai területeken elérendő célok tükrében.⁸ Calvino hangsúlyozta, hogy új feladatok finanszírozása is felmerül, ilyen például a biztonság és a határellenőrzés megerősítése, aminek a tagállamok szándékától függően komoly uniós szintű kiadási vonzattai is lehetnek. A brexit és az új célok támogatásának igénye miatt jelentős szakadék keletkezik a kiadások forrásigénye és a bevételi oldal finanszírozására fordítandó hozzájárulások között. A főigazgató rámutatott, hogy a tagállamok által közép-pontba állított nettó pozíció félrevezető, mivel nem veszi figyelembe azt a minden európai állampolgár számára előnyökkel járó többletértéket (az európai hozzáadott értéket), amelyet az Európai Unió működése nyújt.

Pawel Chorazy, a lengyel gazdaságfejlesztési minisztérium helyettes államtitkára hangsúlyozta a hagyományos szakpolitikák (a közös agrárpolitika és a kohéziós politika) keretében nyújtott támogatások fenntartásának jelentőségét. Felhívta a figyelmet arra, hogy például Lengyelország – mint a kohéziós politika fő haszonélvezője – hiába fejlődött látványosan az uniós csatlakozás óta eltelt időszak alatt, de még mindig csak az uniós átlagos fejlettségi szint 70 százalékán áll. Ugyanakkor például a kutatás-fejlesztést támogató Horizont 2020 keretprogramból csak a források 1 százalékát tudta megszerezni. Tehát nem ajánlatos a forrásokért folyó versenyt előtérbe helyező szakpolitikák költségvetési szerepét megnövelni, mert az az eleve fejlett, versenyképesebb tagállamok számára biztosítana több forrást.

Thomas Westphal, a német pénzügyminisztérium európai politikai főigazgatója kiemelte annak a megközelítésnek a jelentőségét, hogy az uniós költségvetésnek olyan európai közjavakat kell támogatnia, amelyeket csak együtt tudnak biztosítani a tagállamok. A közös költségvetést az új kihívásoknak megfelelően kell kialakítani. Nem kérdéses, hogy a kohéziós politika lényeges redistribúciós szerepet játszik, ami lényeges az egész integráció szempontjából.

Jan Olbrycht európai parlamenti képviselő, a 2020 utáni MFF egyik jelentéstevője felhívta a figyelmet arra, hogy nemcsak a költségvetéssel kapcsolatban, hanem az EU egészének jövőjére vonatkozóan is meg kell találni a megfelelő válaszokat. A következő költségvetési keret megtervezésekor először a célokat kell világosan

⁸ A 2020 utáni MFF prioritásait megvitató, 2018. február 23-i informális tagállami vezetői találkozóra háttéranyagként elkészített COM (2018) 98. számú bizottsági közlemény (https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-new-modern-multiannual-financial-framework_en.pdf).

meghatározni, majd azok finanszírozási szükségletét, és ezt kell szembeállítani a rendelkezésre álló pénzügyi forrásokkal. Ha nincs elegendő forrás, akkor meg kell reformálni a saját források rendszerét. Ugyanakkor azt is hangsúlyozta, hogy nem kell és nem is lehet minden problémát uniós szinten kezelni. Olbrycht szerint az uniós kiadások szükségességének alátámasztásaként megfogalmazott európai hozzáadott érték jelentésének nem jó értelmezése, hogy amit nem tudunk nemzeti szinten megoldani, azt kell európai szinten finanszírozni – mivel véleménye szerint mindent meg lehet oldani nemzeti költségvetésből is. Ehelyett azzal kellene érvelni, hogy az uniós szintű kiadás jobban, gyorsabban hat, illetve csak így valósul meg valamilyen cél. A képviselő kiemelte az uniós kiadások katalizátorszerepének fontosságát.

A konferencia gazdasági szekciójának ülésein megvitattott témakörök értelemszerűen az unió előtt álló gazdasági kihívásokra koncentráltak, csak érintőlegesen foglalkoztak más szakpolitikai területekkel és általános politikai kérdésekkel. A konferenciát záró plenáris ülésen *Didier Reynders* belga külügyminiszter már átfogóbb kérdéseket elemezve mutatott rá arra, hogy az európai uniós tagság politikai választás kérdése, nem egyszerűen csak földrajzi adottság. Hangsúlyozta, hogy az olyan európai értékek, mint a jogállamiság és az emberi jogok tiszteletben tartása, kötik össze a tagállamokat, amikre büszkék vagyunk. Felhívta a figyelmet arra az ellentmondásra, hogy ezeket az értékeket a világban hirdetjük, ugyanakkor ezek betartásának az EU-n belül nincs semmilyen nyomon követése és értékelése (mint például a maastrichti konvergenciakritériumok esetében), amit például az Általános Ügyek Tanácsában rendszeresen el kellene végezni.

Kengyel Ákos